

рующее представление, обрабатывающее умение и практические навыки по конкретному вопросу.

Приведем более конкретный пример задания

1. Требуется в текстовом редакторе WordPad набрать приглашение на праздничный ужин. Полученный файл сохранить под заданным именем в заданной папке. Окно с файлом расположить в правом верхнем углу экрана.

2. Затем в редакторе Блокнот надо создать файл Меню – заказ, в котором перечислить заказываемые блюда с указанием их цены и количества. Соответствующий файл тоже сохранить под заданным именем и в заданной папке. Окно с файлом расположить в правом нижнем углу экрана.

3. Используя приложение Калькулятор, требуется выполнить калькуляцию блюд, указанных в меню. При этом результаты вычислений перенести в файл Меню – заказ, используя буфер – обмена. Определить в калькуляторе общий итог, и его также перенести в меню – заказ.

4. В заключении предлагается в графическом редакторе Paint подготовить соответствующий праздничному ужину графический образ и вставить его в подготовленное ранее приглашение.

Такое задание не представляет собой набор упражнений, а является цельным и законченным, и вызывает интерес и желание выполнить его до конца. Одновременно в нем все упражнения обрабатываются.

Задания в аналогичном ключе авторами разработаны для текстового процессора Word и табличного процессора Excel.

М.Савицкі

Беларускі дзяржаўны эканамічны ўніверсітэт

ДА ПРАБЛЕМЫ БЕЛАРУСКАМОЎНАЙ ТЭРМІНАЛОГІІ ПА ІНФАРМАТЫЦЫ

Чыя мова — таго і зямля. Чыя мова — таго і дзяржава. Беларуская мова ў Беларусі з'яўляецца галоўным чынікам незалежнасці, асновай адукацыі і культуры. Адна з галоўных праблем сучаснасці з'яўляецца адкрыццё хатняга аднаго беларускамоўнага ўніверсітэту. У той жа час пануе антынавуковая, антыпедагагічная тэза: на беларускай мове нельга развіваць навуку і весці падрыхтоўку кадраў. Ігнаруюцца свядома аб'ектыўныя законы развіцця і захавання моўнага ландшафту свету, законаў моўнай экалогіі. Тэарэтычная праца і практычны вопыт яскрава пераконваюць у адсутнасці якіх бы там ні было аб'ектыўных, тэарэтычных перашкодаў для правядзення навуковых работ і выкладання на беларускай мове.

Пры распрацоўцы тэрміналогіі належыць улічваць гістарычныя традыцыі, патрабаванні да стварэння вузка-спецыяльнай тэрміналагічнай сістэмы, назапашаныя асновы банка звестак беларускай тэрміналогіі, шукаць, аналізаваць і ўжываць народныя тэрміны. Рэкамендуецца максімальна шырокія кансультацыі і сумесная праца з мовазнаўцамі беларускай літаратурнай мовы.

Развіццё беларускай навуковай тэрміналогіі павінна ісці ад беларускай мовы, апіраючыся на класічныя прынцыпы тэрмінатворчасці, і не ў якім разе не перакладаннем тэрмінаў з расейскай мовы на беларускую. Беларуская культура мае ўласную агульнанавуковую тэрміналогію. Найважнейшая задача — пазбегнуць шэрага калькаванага перакладу з расейскай мовы (прыклад сучасная казенна-газетная мова, мова тэлебачання).

Добрым прыкладам у пошуку беларускага самабытнага і трапнага тэрміну з'яўляецца навукова-метадычная пазіцыя грамадскасці і ўрадаў Францыі і Нямеччыны. Там пільна сочаць на дзяржаўным узроўні за зах-

ваннем самабытнасці і адметнасці сваіх моваў і здзейшнення абарона ад англамоўнай экспансіі.

Вельмі важна пры распрацоўцы тэрміна абпірацца на мовазнаўчыя навуковыя прыныцы і заканамернасці развіцця беларускай мовы, ведаць і ўлічваць асаблівасці беларускага словаўтварэння (для прыкладу глядзіце П. Сцяцко “ У мовы — свае заканы”, ч. Польшы, 1, 1993). Напрыклад: не праграмаванне, а праграмаванне; не камп’ютэр, а кампутар. Трэба захоўваць эстэтычную каштоўнасць тэрміна. Разам з тым, неабходна ўлічваць рэальна існуючы камертон сучаснай беларускай мовы, скалечанай так званай рэформай правапісу 1933 г. Два пакаленні беларусаў выхаваны і навучаны ў штучным, не натуральным моўным гучанні беларускага слова і таму псіхалагічна не гатовы ўспрыняць натуральнае роднамоўнае гучанне. Нягледзячы на тое, што слова кампутар на старабеларускай мове — кампутар; на грэцкай — *сaмputaр*; на лацінскай — *сomputare*; на ангельскай — *сaмputa*, скалечаны камертон беларускага слова русіфікаванай калкай “камп’ютар” не хоча прызнаваць эстэтычнае, мілагучнае старабеларускае слова “кампутар”.

Мощным тормазам у развіцці беларускай навуковай тэрміналогіі з’яўляецца двухтомны акадэмічны руска-беларускі слоўнік. Ад яго трэба як мага хутчэй адмовіцца, але ці здольны калектыў акадэмічнага інстытута мовы заняць пазіцыю ў суладдзі з патрабаваннем часу — вось пытанне? Крыніца беларускай мовы невычарпальная для тэхнічнага словаўтварэння.

Аб эстэтычнасці і мілагучнасці тэрмінаў: есць небяспека, што зрусіфікаванасць беларускай мовы і страта натуральнага яе камертона, некаторыя аўтары прыміраюць “вуха” толькі да расейскай мовы. Тут неабходна актыўнае давадзенне да шырокай аўдыторыі навуковых асноў мовазнаўцамі.

Спынчы скептыцызм і адмоўнае стаўленне да беларускай мовы ў адпаведнай часткі выкладчыкаў, навукоўцаў і пераадолець штучны псіхалагічны бар’ер у рэальна існуючай сітуацыі магчыма толькі шляхам правядзення цывілізаванай палітыкі ўрада Беларусі.

Гістарычная практыка вяртання амаль страчанай роднай мовы ўсімі народамі, якія прайшлі ці праходзяць гэты трагічны шлях сваёй гісторыі, вымагае не зацягваць прыняцця правапісу, адпавядаючага законам развіцця моваў увогуле і адметнасцей канкрэтнай мовы. На жаль, адмена рэпрэсіўнай рэформы беларускага правапісу 1933 г. зацягваецца, калектыў інстытута мовы акадэміі навук Беларусі выхаваны і навучаны ў асяродзі “наркомаўкі”, і не бачна, што ен хоча вырвацца з яе путаў. Адцягванне на нявызначаны тэрмін рэформа і вяртанне беларускага літаратурнага правапісу, што стварае перашкоды для пленнага развіцця беларускай навуковай тэрміналогіі.

Не вырашаны пакуль што на дзяржаўным узроўні, на першы погляд, дробязныя пытанні: адсутнічае драйвер для апрацоўкі інфармацыі на беларускай мове, не вырашаны пытанні кодавай табліцы. Разам з тым, апошнім часам усе часцей ужываецца навуковы тэзіс: “Жыць тым нацыям — мовамі якіх загавораць кампутары”. Беларуская мова настолькі багатая, мае такія глыбокія гістарычныя карані, што ў самым блізім часе сучасныя інфармацыйныя тэхналогіі будуць “размаўляць” на ёй.

Для разбурэння з’ідэалагізаванага, абразлівага штампа аб непрыгоднасці беларускай мовы для развіцця навуковай тэрміналогіі аўтар ужо сем гадоў практычнымі справамі імкнецца яго разбураць разам з калегамі-энтузіястамі з іншых ВНУ. Сем гадоў выкладаю прадметы па інфарматыцы на беларускай мове. Падрыхтаваў і выдаў руска-беларускі слоўнік па інфарматыцы і вучэбны дапаможнік.